

Reading is a complex process of language activity. As it is closely connected with the comprehension of what is read, reading is a complicated intellectual work. It requires the ability on the part of the reader to carry out a number of mental operations: analysis, synthesis, induction, deduction, comparison.

Reading as a process is connected with the work of visual, kinesthetic, aural analyzers, and thinking. The visual analyzer is at work when the reader sees a text. While seeing the text he "sounds" it silently, therefore the kinesthetic analyzer is involved. When he sounds the text he hears what he pronounces in his inner speech so it shows that the aural analyzer is not passive, it also works and, finally, due to the work of all the analyzers the reader can understand thoughts. In learning to read one of the aims is to minimize the activities of kinesthetic and aural analyzers so that the reader can associate what he sees with the thought expressed in reading material, since inner speech hinders the process of reading making it very slow. Thus the speed of reading depends on the reader's ability to establish a direct connection between what he sees and what it means.

"All good books have one thing in common – they are truer than if they had really happened, and after you've read one of them you will feel that all that happened, happened to you and then it belongs to you forever: the happiness and unhappiness, good and evil, ecstasy and sorrow, the food, wine, beds, people, and the weather." – Ernest Hemingway [4, p 5]

Literature may motivate and encourage language acquisition. Certainly, English teaching today can have an intimate connection to literary works. Reading literature has a vital role to play in teaching foreign language readers that English is a rich, living language, and that literary works such as poems, short stories, novels, and plays are full of feelings and emotions, imagination and creativity.

Bibliography:

1. Adeyanju, T. K.; Teaching literature and human values in ESL. ELT, 1978, Journal, 32, 2, 133–7.
2. Alderson, J. C. & SHORT, M.;. Reading literature. In Short, M. (ed.), 1988, *Reading, analysing and teaching literature*, 72–119.
3. Bakhtin, M. M.; From the pre-history of novelistic discourse, trans. Emerson, C. & Holquist, M.. In Lodge (1988), 124–56.
4. Bowler, B. & Parminter, S; Making headway: literature: advanced. Oxford: Oxford University Press., 1992, 96 p.
5. carter, r. & LONG, M. N.; Teaching literature. London: Longman., 1991, 200 p.
6. Hill, D. A.; Using short stories. Practical English Teaching, 1993,. 14, 2, 54–5pp.

Постригач Н. О.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МОНТЕССОРІ-ПЕДАГОГА У ТУРЕЧЧИНІ

Використання ідей М. Монтессорі в сучасному світі різноманітне. Школи-Монтессорі існують практично в усіх країнах Європи та США. М. Сорокова визначила наступні напрями використання технології

М. Монтессорі: класичний та посткласичний напрями, використання методу Монтессорі та окремих положень або матеріалів, медико-реабілітаційний напрям. Зокрема, представником класичного напрямку є Міжнародна Асоціація Монтессорі (МАМ), яка проводить підготовку Монтессорі-педагогів, здійснює експертну оцінку діяльності Монтессорі-дитячих садків та шкіл, надаючи окремим із них статус «закладів, визнаних МАМ». За вимогами організації педагоги, які працюють у даних закладах, повинні пройти курси підготовки педагогів Монтессорі, мати спеціальний диплом. Освітні заклади повинні функціонувати тривалий час у повній відповідності з визначеними стандартами [1, с. 155–156].

Натомість представники посткласичного напрямку використовують педагогічні ідеї М. Монтессорі для реалізації власних ідей, доповнюючи дану систему іншими видами діяльності. Крім класичних Монтессорі-матеріалів педагоги використовують інші дидактичні матеріали, створені власноручно, та різноманітні настільні ігри (сучасні мозаїки, пазли тощо), що сприяють розвитку дрібної моторики, координації зору та рухів. Така система розповсюджена як у Німеччині, так і в Україні.

Сучасні Монтессорі-гімназії та Монтессорі-ліцеї створюються переважно за кордоном. Зокрема, у них дотримуються лише основних ідей М. Монтессорі, використовуються класичні Монтессорі-матеріали та розробляються інші. Система навчання удосконалена з врахуванням сучасних вимог до освіти. Використовуються енциклопедії, спеціальна література, підручники, робочі зошити, лабораторне оснащення для практичних занять.

Використання технології Монтессорі, окремих положень або матеріалів відбувається у таких нових концепціях: 1) центральний метод і основні положення М. Монтессорі стали основою „відкритої освіти” в таких країнах, як США, Великобританія, Франція, починаючи з 1970-1980 років; 2) низка положень системи М. Монтессорі використовуються у концепції «практики, що відповідає рівню розвитку дітей» американської Національної освіти дошкільників у США, починаючи з 1980 року; 3) ідеї «свободи в роботі» та окремі матеріали-Монтессорі передбачаються в навчальних програмах у Німеччині: «Основні напрями виховання у дошкільних класах» (м. Гамбург) та «Ситуативний підхід» (м. Мюнхен) [1, с. 157–158].

Поняття вчителя не має на меті опис традиційного вчителя в підході Монтессорі. Відповідно до філософської основи підходу Монтессорі, вчителі повинні надавати дітям можливості для саморозвитку їх особистості (O'Neil, 1997; Torrence & Chattin-McNichols, 2004) та потенціалу розвитку до вищих рівнів (Hedeen, 2005). Підхід Монтессорі вимагає від вчителів Монтессорі взяти на себе керівну роль у розвитку та навчанні дітей після проходження якісної освітньої програми. З цією метою міжнародними організаціями по всьому світу запроваджуються заходи, що включають програми освіти вчителів Монтессорі. Деякі з цих організацій, які беруть участь у цих програмах, були акредитовані «Акредитаційною радою Монтессорі для педагогічної освіти (Montessori Accreditation Council for

Teacher Education – МАСТЕ). Діяльність вчителів Монтесорі не обмежується лише навчальною діяльністю, здійснюваною міжнародними організаціями. Існують також наукові дослідження щодо підготовки вчителів Монтесорі (Malm, 2004; Santiago 1999; Van Acker, 2013)».

Зокрема, у Туреччині було здійснено два дослідження, присвячених вчителям Монтесорі. Зокрема, дослідження Гулканат (Gulkanat, 2015) було проведено з педагогами, які працюють у дошкільних навчальних закладах, що функціонують на основі підходу Монтесорі. В результаті було висловлено припущення, що вчителі, які застосували підхід на основі власних уподобань, більше інтерналізували підхід Монтесорі у порівнянні з учителями, які застосовували підхід за вказівками організації, в якій вони працюють.

В іншому дослідженні Сойдан (Soydan, 2013) здійснила опитування вчителів Монтесорі з метою вивчення стратегій, що застосовуються для стимулювання почуття дива у дітей. Було зроблено висновок, що точне спостереження, підготовлене середовище, вільні варіанти, особливий інтерес, поляризація концентрації інтересів та принципи чутливого періоду застосовуються вчителями Монтесорі для стимулювання почуття дива у дітей. Перше дослідження щодо застосування підходу Монтесорі в Туреччині було проведено Октаєм (Oktay, 1987). Подальші дослідження щодо особливостей підготовки вчителів Монтесорі потребують детального аналізу та опрацювання, оскільки підхід Монтесорі є новим для Туреччини, і в країні існує обмежена кількість досліджень щодо підготовки вчителів Монтесорі [3, с. 124–125].

Проаналізуємо детальніше особливості підготовки Монтесорі-педагога у Туреччині. Школи Палет Монтесорі (Palet Montessori Schools), які принесли метод освіти Монтесорі до Туреччини, об'єднали зусилля разом зі Стамбульським університетом Ібн Халдуна, щоб представити цю систему педагогам: уявити клас, який виховує індивідуальні сили, інтерес та фантазію кожної дитини; подумати про клас, наповнений дітьми, які роблять творчий вибір у своєму навчанні, тоді як клас і вчитель пропонують відповідні вікові заходи, щоб керувати процесом та спонукати дітей розкривати свій максимальний потенціал. Хоча цей тип освіти може здатися нереальним у класичній системі освіти, його основи були закладені Марією Монтесорі (Maria Montessori), однією з перших лікарів-практиків Італії ХІХ століття. Зараз система Монтесорі, заснована і названа на її честь, процвітає в Туреччині завдяки Школам Палет Монтесорі та їх новому проекту зі Стамбульським університетом Ібн Халдуна для підготовки педагогів у цій системі. На основі спостережень та експериментів система Монтесорі кидає виклик традиційним методам навчання, зосереджуючись на «відкритті дитини» як керівництві для вчителів [5].

Зазначимо, що в основу педагогічної системи Марії Монтесорі покладена ідея гуманістичного вільного виховання. У центрі педагогіки Монтесорі – недопустимість насилля над дитиною; проблема саморозвитку дитини; створення спеціальної системи виховання та навчання, в якій центральну роль відіграє «підготовлене середовище» та своєрідний

дидактичний матеріал; різновіковий підхід до виховання та навчання дітей; необхідність вивчення дитини педагогом задля сприяння її успішному “самобудівництву”, її духовному розвитку [2, с. 3].

Метод Монтесорі заохочує дитину до самовідкриття за допомогою гри та дій, які дуже індивідуалізовані, і дозволяє учням робити особистий вибір. Цей метод ігнорує дисциплінарні системи, змагання та традиційну структуру класу, замість натомість включаючи ексклюзивно розроблені матеріали, клас, створений як житловий простір та сприяє співпраці. Іншим унікальним принципом є те, що діти несуть відповідальність за контроль над власними помилками, а сторонніх втручань уникають, якщо це не потрібно. За допомогою цього методу діти теоретично можуть вчитися на своїх помилках і виявляти, що правильно, а що неправильно в індивідуальному порядку [5].

Застосовуючи цей метод, школи Палет Монтесорі в Стамбулі по-новому сприймають класичну та проектно-орієнтовану освітню систему в Туреччині. Як сказав С. Унал, генеральний директор школи Палет Монтесорі, «ця школа надає особливого значення підвищенню кваліфікації, при цьому відбувається регулярний обмін новими досягненнями з батьками та вчителями під час сесій з експертами із США. Зацікавлені вчителі або кандидати у вчителі відправляються за кордон для вивчення методу Монтесорі. Педагогічний колектив цих шкіл уважно застосовує ці принципи до турецької освітньої системи та навчальної програми». Освіта в цій системі складається з п'яти основних частин. Перша і, мабуть, найважливіша частина навчання – це Навички повсякденного життя. Під час цих занять інструктори спрямовують дітей на розвиток фізичних та розумових навичок, які допоможуть їм у подальшому житті, шляхом низки семінарів для кожної вікової групи. Сенсорні класи (Sense classes) зосереджуються на відчуттях. Метод Монтесорі заохочує дітей вивчати усі смаки, звуки та запахи, з якими вони стикаються, вірячи в важливість розуміння відчуттів у ранньому віці.

Метод Монтесорі також має у своєму арсеналі заняття з математики, але вони набагато цікавіші і розширюють розум, ніж у класичній системі освіти. На уроках математики учні спочатку вивчають додавання та віднімання чотирицифрових чисел за допомогою спеціальних матеріалів. Помічник вчителя та вчитель англійської мови відвідують кожен клас разом із класним керівником. Учні також практикують англійську мову цілими днями, оскільки в школах існує двомовна система навчання, що підводить нас до найважливішої частини методу: мовної освіти. Отже, метод Монтесорі побудований на готовності дитини вчитися. Школа прагне якомога раніше навчити дітей другій мові, відмінній від рідної. Таким чином, заняття в школі спрямовані на двомовну освіту. У своїй праці С. Унал порівняв метод Монтесорі із Ендерун-системою Османів, яка допомогла імперії продовжувати своє існування більше 600 років.

Щоб здійснити революцію в турецькій освітній системі, школи Палет Монтесорі (Palet Montessori Schools) об'єдналися зі Стамбульським університетом Ібн Халдуна для програми підготовки інструкторів для

роботи за методом Монтесорі. Представили програму під керівництвом сина президента Білала Ердогана, засновника шкіл Палет Монтесорі, Абдулкадір Чай, генеральний директор Турецького фонду молоді та освіти (Turkish Youth and Education Service Foundation – TÜRGEV) – Саджіт Унал) та професор Сефа Булут, координатор проекту Центру неперервної освіти Стамбульського університету Ібн Халдуна.

У своєму виступі Б. Ердоган наголосив на важливості створення освітнього середовища, яке не заважає дітям пізнавати нове. Він також зазначив, що система університетських педагогічних факультетів перешкоджає майбутнім педагогам спілкуватися з учнями в класі. «Метод Монтесорі спрямований на виховання дітей, які пізнають себе, можуть взаємодіяти з оточенням і вміють долати виклики, що стоять попереду», – наголосив Б. Ердоган. Водночас С. Унал поділився своїм хвилюванням щодо проекту та зустрічі з майбутніми інструкторами Монтесорі та запропонував уявлення про цей метод освіти та особливості його застосування відповідно до турецької культури та цінностей. Після вступних виступів педагога шкіл Палет Монтесорі поділились своїм досвідом та ознайомили учасників з матеріалами, використаними на заняттях. Пізніше учасники отримали сертифікати за відвідування першого класу в програмі [5].

У дослідженні G. Kayılı та R. Arı зроблено висновок, що метод Монтесорі, підтриманий Програмою навчання соціальних навичок, позитивно впливає на навички розуміння емоцій та вирішення соціальних проблем дошкільниками. Учені рекомендують використовувати цей метод разом із Програмою навчання соціальних навичок. У цьому дослідженні розглядалися навички розуміння почуттів дітей та їх навички вирішення соціальних проблем. Рекомендуються майбутні дослідження для вивчення стосунків дітей з однолітками, їх взаємовідносин із учителями та соціальним оточенням, а також їхнього ставлення до незалежності та відповідальності. Учасниками цього дослідження були діти з типовим розвитком. Рекомендувалося дослідити вплив методу Монтесорі за підтримки Програми навчання соціальних навичок на розвиток дітей з особливими потребами. На додаток до методу Монтесорі, який підтримується Програмою навчання соціальних навичок, у Туреччині також можуть бути адаптовані та перевірені деякі інші альтернативні підходи, що підтримуються Програмою навчання соціальних навичок. На основі результатів цих досліджень у систему дошкільної освіти можна внести корективи та вдосконалення [4, с. 88].

Таким чином, у контексті вище означеного, турецькими ученими виокремлено низку проблемних питань щодо застосування педагогічної системи Монтесорі на засадах педагогіки партнерства, діалогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу: 1. Як відбувається підготовка вчителів на основі підходу Монтесорі у Туреччині? 2. Якою має бути освіта та Монтесорі-педагоги на думку самих вчителів Монтесорі? 3. Яким чином реалізуються освітні заходи та застосування підходу Монтесорі в Туреччині? Відповіді на ці питання, на нашу думку,

допоможуть подолати недоліки та суперечності, які виникають при застосуванні підходу Монтессорі та імплементації конструктивних ідей стратегії «Нова українська школа» у вітчизняній дошкільній та шкільній освіті.

Література:

1. Бондар В. І., Ільченко А. М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі: навч. посіб. Полтава: РВВ ПДАА, 2009. 252 с.
2. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ціннісно-світоглядний аспект. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*: збірник матеріалів III-ї Всеукраїнської Інтернет-конференції (18 квітня 2018 р., м. Київ). У 2-х част.: Ч.1./ наук. ред., упоряд.: В. В. Сидоренко, Я. Л. Швень. Київ: Агроосвіта, 2018. С. 121–128.
3. Atli S., Korkmaz M., Tastepe T. & Koksal Aksoy A. Views on Montessori approach by teachers serving at schools applying the Montessori Approach. *Eurasian Journal of Educational Research*. 2016. Issue 66. Pp. 123–138.
4. Kayılı G., Arı R. The Effect of Montessori Method Supported by Social Skills Training Program on Turkish Kindergarten Children's Skills of Understanding Feelings and Social Problem Solving. *Journal of Education and Training Studies*. 2016. Vol. 4. No. 12. Pp. 81–91.
5. Turkish educators to learn Montessori methods with new training initiative. *Daily Sabah*. Istanbul, 2017. URL: <https://www.dailysabah.com/life/2017/12/07/turkish-educators-to-learn-montessori-methods-with-new-training-initiative-1512631568> academy.kherson@gmail.com.

Ракша А. Б.

ПЕДАГОГІКА МАРІЇ МОНТЕССОРІ У ПРОСТОРІ СУЧАСНОЇ ДИТЯЧОЇ БІБЛІОТЕКИ (НА ПРИКЛАДАХ РОБОТИ З ДІТЬМИ З АУТИЗМОМ У ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСНІЙ БІБЛІОТЕЦІ ДЛЯ ДІТЕЙ ІМ. ДНІПРОВОЇ ЧАЙКИ)

Найважливіший метод допомоги дітям з розладами аутичного спектру – це позитивне сприйняття їх такими, якими вони є.

Крістоф Жюльбер, фотохудожник

Сучасна бібліотека для дітей формує простір для інтелектуального, емоційного, творчого розвитку та становлення особистості дитини, її соціалізації. Херсонська обласна бібліотека для дітей імені Дніпрової Чайки не є виключенням. У закладі приділяється значна увага всебічному розвитку дітей та залученню їх до читання, спілкування, творчого самовираження. Тож для працівників бібліотеки важливою є опора як на фахові бібліотекознавчі дослідження, так і на здобутки педагогічної науки.

Серед користувачів книгозбірні є група дітей, яких називають «діти дощу», особливі, «зачаровані» – діти з розладами аутистичного спектру (РАС).

За визначенням Центру громадського здоров'я МОЗ України, аутизм – це стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії